

VARHAISKASVATUKSEN TILA JA TULEVAISUUS OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖSSÄ

Varhaiskasvatuksen VII Johtajuusfoorumi 2013

17.4.2013, Tampere

Projektipäällikkö Kirsi Alila
Koulutuspolitiikan osasto
Yleissivistävän koulutuksen vastuualue

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Sisältö

- Varhaiskasvatus hallitusohjelmassa
- Hallinnonalan siirto
  - Opetus- ja kulttuuriministeriön toimiala
  - Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelma
  - Ohjaustahot / laitokset
- Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta
- Esiopetusselvitys
- Varhaiskasvatusta koskevien säädösten valmistelu
- Tulevaisuuspohdintaa

Varhaiskasvatus Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa

Koulutus-, tiede- ja kulttuuripolitiikka

- Laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle.
- Säädetään laki varhaiskasvatuksesta.
- Selvitetään esiopetuksen muuttamista velvoittavaksi tavoitteena varmistaa koko ikäluokan osallistuminen varhaiskasvatukseen.
- Esiopetusta ja perusopetusta kehitetään koko ikäluokalle yhteisenä, tasavertaiset edellytykset turvaavana opetuksena.
- Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään opetus- ja kulttuuriministeriöön.
- Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistetään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Varhaiskasvatus hallitusohjelmassa

Koulutus-, tiede- ja kulttuuripolitiikka

- Pienten lasten vanhempien mahdollisuutta perheen ja työn joustavaan yhdistämiseen tuetaan.
- Päivähoito säilyy subjektiivisena oikeutena.
- Päivähoitojärjestelmää kehitetään tarjoamaan perheille mahdollisuuksia päivähoidon joustavampaan käyttöön.
- Varmistetaan lasten päivähoidon turvallisuus ja korkea laatu.
- Päivähoitoa syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä palveluna kehitetään.
- Päivähoito säilytetään maksuttomana pienituloisille perheille eivätkä maksut muodosta työllistymiskynnystä. Erityisesti huomioidaan yksinhuoltajien asema.
- Oikeus samaan päivähoitopaikkaan säilyy, vaikka lapsi olisi välillä kotona hoidossa.

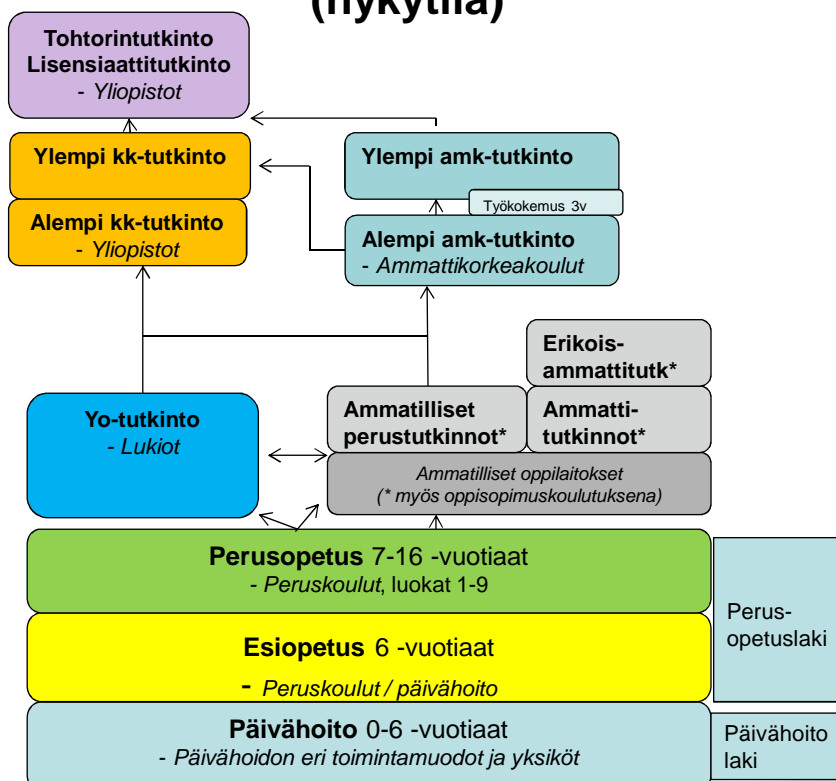
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Hallinnonalasiirron linjauksia

- Siirto tapahtunut 1.1.2013 (HE 159/2012, annettu 8.11.2012; EV 160/2012)
  - päivähoito ei siirron jälkeen ole sosiaalihuoltolain 17 §:ssa todettu sosiaalipalvelu
  - ei koske lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisia taloudellisia tukia (hallitusneuvottelusopimus)
  - ei aiheudu muutoksia päivähoitopalvelujen asiakkaille (lapset ja perheet), eikä päivähoitojärjestelmän toimivuudessa tapahdu laadullisia heikennyksiä
  - ei aiheudu muutoksia kunnan järjestämisvelvollisuuteen
  - ei vaikutuksia henkilöstön asemaan tai työehtoihin
  - edelleen painotetaan nk. EDUCARE -ajattelua

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Päivähoito osana kasvatus- ja koulutusjärjestelmää (nykytila)

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Sovellettava lainsäädäntö

Lait sellaisina kuin voimassa 1.1.2013

- Laki ja asetus lasten päivähoidosta (36/1973) (239/1973)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
- Laki ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista (272/2005) (608/2005)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992)
  - tarkistettavat euromäärät julkaisee jatkossa OKM (joka toinen vuosi)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
  - mm. asiakkaan kohtelu, päätöksenteko, osallistuminen, tietojenantovelvollisuus, salassapito, vaitiolovelvollisuus, salassa pidettävien tietojen luovuttaminen, muistutuksen tekeminen, sosiaaliasiamies

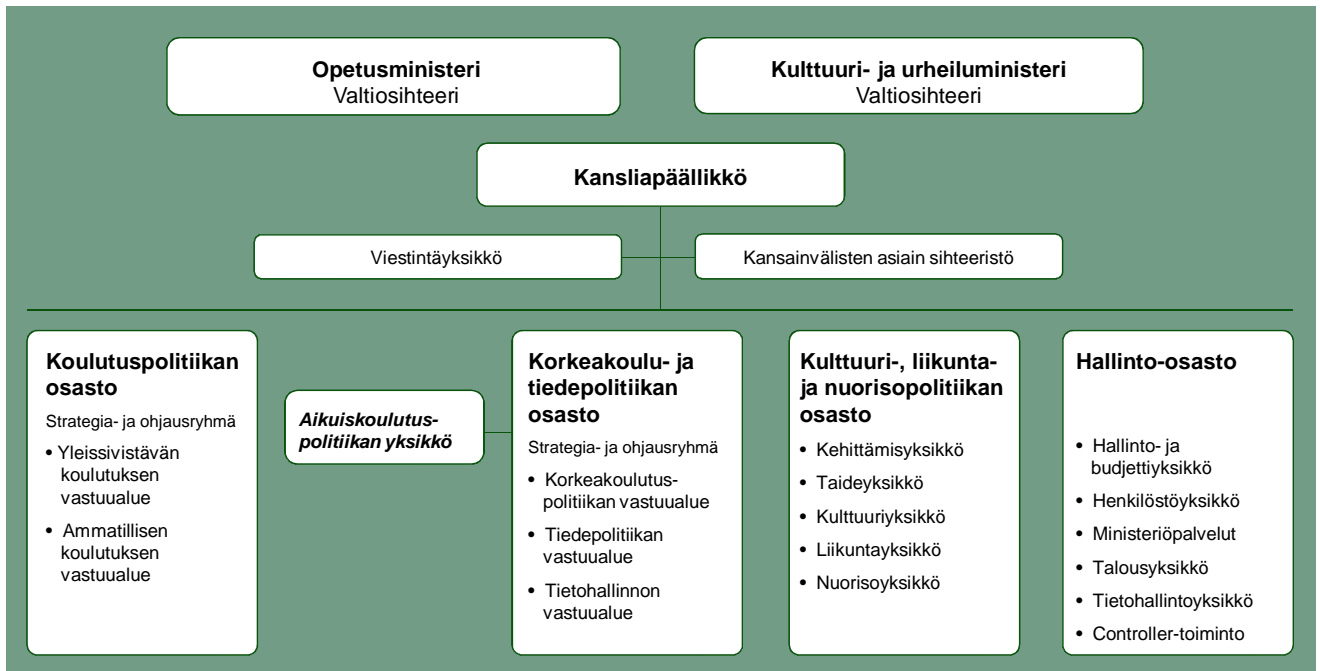
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Mistä asioista OKM on vastannut 1.1.2013 alkaen

- Kaikki lain mukaan STM:lle kuuluvat lasten päivähoidon tehtävät siirtyivät opetus- ja kulttuuriministeriölle
  - STM:ltä siirtyi OKM:n 1 henkilötyövuosi (HTV)
- OKM toimivaltainen ministeriö 1.1.2013 alkaen
  - yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta:
    - lainsäädäntövalmistelu
    - toiminta- ja taloussuunnittelu
    - tulosohtausasiat
    - tietoyhteiskunta- ja tietojärjestelmäasiat, hallintoasiat
    - tutkimus, kehittäminen, seuranta
    - kansainväliset asiat

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Helmikuu 2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimiala

- **Valtioneuvoston ohjesääntö (VN asetus 1028/2012, 18 §):**
  - koulutus ja tiede sekä *lasten päivähoito*
  - taide ja kulttuuri
  - liikunta ja nuorisotyö
  - arkisto-, museo- ja yleinen kirjastotoimi
  - evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä muut uskonnolliset yhdyskunnat
  - opintotuki
  - tekijänoikeus
- **Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuriministeriöstä (1035/2012, 1 §)**
  - *päivähoito*
  - esiopetus
  - perusopetus
  - lukio-opetus sekä muu yleissivistävä koulutus
  - ammatillinen perus- ja lisäkoulutus
  - aikuiskoulutus ja vapaa sivistystyö,
  - yliopisto-opetus
  - ammattikorkeakouluopetus
  - tieteellinen tutkimus
  - nuorisotyö

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

OKM:n toimialan kehittämissuunnitelma

(asetus 987/1998)

- Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016
  - koulutuksellinen tasa-arvo
    - hyvät oppimisen edellytykset
    - tukea tarvitsevien ja syrjäytymisvaarassa olevien lasten monipuolinen tukeminen
    - aliedustettujen ryhmien koulutukseen osallistumisen tukeminen
  - => Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelma (vk mukana)
  - elinikäisen oppimisen periaate
    - siirtymät mahdollisimman joustavia

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

KESUN varhaiskasvatuslinjauksia

- Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta lukien.
- Säädetään laki varhaiskasvatuksesta
  - hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevädistuntokaudella 2014.
- Laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle.
- Selvitetään esiopetuksen muuttamista velvoittavaksi tavoitteena varmistaa koko ikäluokan osallistuminen varhaiskasvatukseen.
- Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistetään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

KESUn varhaiskasvatuslinjauksia

- Varhaiskasvatuksella luodaan perusta *lapsen elinikäiselle oppimiselle*, tasapainoiselle oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle
- Varhaiskasvatus rakentuu *hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta* perustanaan monitieteinen tieto ja tutkimus sekä pedagogisten menetelmien hallinta lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa
- Varhaiskasvatus merkittävä lapsen sosiaalisuuteen kasvattajana ja sosiaalisten lähtökohtien tasoittajana
- Laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle
- Hallinnonalan siirto: eheä kasvatuksellinen jatkumo, nivelvaiheiden yhteistyö, sisällöllisesti ja hallinnollisesti yhtenäinen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä, ohjauksen ja kehittämisen toiminnallinen kokonaisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

KESUn varhaiskasvatuslinjauksia

- Lainuudistaminen
  - päivähoito säilyy subjektiivisena oikeutena
  - päivähoitojärjestelmän joustavampi käyttö
  - lasten turvallisuus ja korkea laatu varmistetaan
  - päivähoitoa syrjäytymistä ehkäisevänä palveluna kehitetään
  - päivähoidon maksuttomuus pienituloisille perheille
  - oikeus samaan hoitopaikkaan vaikka lapsi välillä kotona
- Varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittäminen, lapsen oppimispolun huomioiminen => hyvät kasvun ja kehityksen edellytykset kaikille lapsille

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

KESUn varhaiskasvatuslinjauksia

- Koulutuksen arviointi (kts. seuraava dia)
  - varhaiskasvatus säännöllisen arvioinnin piiriin: Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi meneillään molempien arviointineuvostojen toimesta.
- Koulutuksen ennakointi
  - Tavoitteena koulutustarjonnan suuntaaminen ja koulutuksen sisältöjen kehittäminen
  - Haasteena määrällisen ja laadullisen ennakoinnin parempi yhteensovittaminen
  - ⇒ Toteutetaan varhaiskasvatuksen henkilöstötilannetta koskeva valtakunnallinen selvitys tulevien henkilöstö- ja osaamistarpeiden ennakoinniseksi
  - ⇒ Valmistelu alkanut syksyllä 2012, toteutus 2013
  - ⇒ Koulutuspolitiikan osasto ja korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston yhteistyönä
  - ⇒ Toteutus yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa
  - ⇒ Jatkossa 3 vuoden välein: tahdistus Opettajat Suomessa –selvityksen kanssa

Varhaiskasvatuksen koulutuksen arviointi

- Kansallisen varhaiskasvatuksen koulutuksen arviointi toteutetaan vuosina 2012-2013
- Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) ja koulutuksen arviointineuvoston (KAN) yhteisarviointi
- Arviointi kohdentuu yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja toisella asteella toteutettavaan varhaiskasvatuksen koulutukseen
- Arvioinnin tavoitteena on tuottaa
  - kokonaiskuva ja tieto varhaiskasvatuksen koulutuksen tilasta
  - tietoa eri koulutusten vahvuuksista ja kehittämishaasteista suhteessa varhaiskasvatustyön kehittyviin ja muuttuviin osaamisvaatimukseen

Laitokset

- **THL / Terveyden ja hyvinvoinnin laitos**
  - siirtyi 1 HTV
  - tehtävät säilyvät ennallaan: tilastointi ja kehittäminen
  - sisällön ohjaus toistaiseksi: *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes/2005*
  - toimii yhteistyössä OPH:n kanssa
  - tulossopimus laaditaan STM:n kanssa => tulostavoitteista sovitaan yhdessä OKM:n kanssa
- **OPH / Opetushallitus**
  - tukee olemassa olevien resurssien puitteissa OKM:ää ja THL:ää päivähoiton ja varhaiskasvatuksen kehittämisessä

Laitokset

- **AVI / Aluehallintovirastot**
  - valvontatoimivaltuudet säilyvät ennallaan
  - vaikutus korkeintaan AVI:n vastualueiden yksiköiden työnjaossa
  - tulossopimus laaditaan OKM:n kanssa
- **Valvira / Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto**
  - tehtävät säilyvät ennallaan
  - yksityisten palvelujen tuottajien rekisterin ylläpito
  - tulossopimus laaditaan STM:n kanssa => tulostavoitteista sovitaan yhdessä OKM:n kanssa

Sosiaalialan osaamiskeskukset

- Sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteisiin tehtäviin (2 §) maininta siitä, että sen tehtäviin kuuluu päivähoiton kehittäminen silloin kun toiminnassa on kyse lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä tai palvelujen kehittämisestä.

Selvitys esiopetuksen velvoittavuudesta

- Opetusministeri Jukka Gustafsson on 8.1.2013 asettanut dosentti *Jarmo Kinoksen* ja dosentti *Tuire Palosen* laatimaan selvityksen esiopetuksen muuttamisesta velvoittavaksi tavoitteena varmistaa koko ikäluokan osallistuminen esiopetukseen.
- Esiopetuksen osalta selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat esiopetuspalveluiden käyttämättä jättämiseen.
- Selvityshenkilöt esittävät toimenpiteet, joita esiopetuksen muuttaminen velvoittavaksi edellyttäisi. Lisäksi selvityshenkilöt arvioivat työssään keskeiset esiopetuksen velvoittavuuteen liittyvät vaikutukset.
- Selvityshenkilöt ovat jättäneet viimeistellyn raporttinsa huhtikuun 2013 alussa.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta

Uusi asetus 1032/2012:

- toimii jatkossa OKM:n yhteydessä
- puheenjohtaja / OKM
- neuvottelukunnan tehtävänä on edistää, vahvistaa ja yhteen sovittaa yhteistyötä eri hallinnonalojen, järjestöjen, tutkimus- ja koulutuslaitosten, kuntien ja muiden tahojen kesken, seurata ja arvioida kansallista ja kansainvälistä kehitystä varhaiskasvatuksessa ja tehdä ehdotuksia varhaiskasvatuksen pitkäjänteiseksi kehittämiseksi ja toimia varhaiskasvatuksen aseman vahvistajana
- tahot: hallinto, tutkimus, koulutus, järjestöt, kuntakenttä

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Neuvottelukunnan jäsenet

- puheenjohtaja *Jari Rajanen*, johtaja, yleissivistävän koulutuksen vastuualue, OKM
- varapuhjoht *Kirsi Alila*, projektipäällikkö, YS, OKM
- sihteeri *Tarja Kahiluoto*, neuvotteleva virkamies, YS, OKM

- jäsenet:
  - Heljä Petäjä*, työalasihteeri, Kirkkohallitus
  - Jari Helminen*, Diak
  - Liisa Holopainen*, lakimies, STM
  - Jorma Kauppinen*, johtaja, OPH
  - Jukka Mäkelä*, erityisasiantuntija, THL
  - Hanna-Mari Sarlin*, ylitarkastaja, Pohjois-Suomen AVI
  - Lasse Lipponen*, professori, Helsingin yliopisto
  - Tuija Ojanen*, apulaisrehtori, Omnia
  - Jarkko Lahtinen*, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
  - Marjo Katajisto*, erityisasiantuntija, JHL
  - Marjo Varsa*, erityisasiantuntija, Talentia
  - Eva Siitonen*, sosiaalipoliittinen asiantuntija, TEHY
  - Harri Myllynen*, järjestösihteeri, LTOL
  - Päivi Kempainen*, varhaiskasvatusjohtaja, Kaarinan kaupunki

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Lakia valmisteleva työryhmä

- Työryhmän tehtävänä on
  - valmistella hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatusta koskevat säädösehdotukset sekä
  - arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset sekä muut vaikutukset
- Työryhmän tulee ottaa huomioon säädösehdotusten valmistelussa muun muassa hallitusohjelman asiaan liittyvät tavoitteet, päivähoidon kokonaisuus, käytettävissä oleva tutkimus- ja arviointitieto sekä kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja kehityssuunnat.
- Esitys tulee valmistella valtion talouden kehysten puitteissa
- Työryhmän toimikausi 7.12.2012 – 28.2.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Työryhmän kokoonpano

Puheenjohtajat

- Puheenjohtaja *Eeva-Riitta Pirhonen*, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Varapuheenjohtaja *Jari Rajanen*, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sihteerit

- *Hanna-Mari Pekuri*, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
- *Kirsi Alila*, projektipäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö
- *Tarja Kahiluoto*, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Työryhmän kokoonpano

Jäsenet

- *Hannele Kerola*, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
- *Pirjo Sarvimäki*, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
- *Arja-Sisko Holappa*, opetusneuvos, Opetushallitus
- *Päivi Lindberg*, yksikön päällikkö, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos
- *Tuomo Laitila*, opetustoimen ryhmän esimies, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- *Jarkko Lahtinen*, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
- *Anne Liimola*, puheenjohtaja, Lastentarhanopettajaliitto
- *Tero Ristimäki*, puheenjohtaja, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia
- *Riitta Työläjäervi*, sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
- *Eva Siitonen*, sosiaalipoliittinen asiantuntija, Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö Tehy ry
- *Minna Pirttijärvi*, sopimustoimitsija, Julkisten- ja hyvinvointialojen liitto JHL:stä
- *Tuomas Kurttila*, hallituksen jäsen, Suomen sosiaali ja terveys ry
- *Kirsti Karila*, professori, Tampereen yliopisto
- *Peter Johnson*, sivistysjohtaja, Kokkolan kaupunki
- *Reino Taurovaara*, varhaiskasvatusjohtaja, Järvenpään kaupunki

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Työryhmän pysyvät asiantuntijat

- *Maarit Alasuutari*, yliassistentti, Jyväskylän yliopisto
- *Nina Lahtinen*, kehittämispäällikkö, Opetusalan ammattijärjestö OAJ
- *Johanna Pérez*, suunnittelija, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Valmisteluryhmä

- Puheenjohtaja Jari Rajanen, johtaja OKM
- Jäsenet:
  - Kirsi Alila, projektipäällikkö, OKM
  - Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies, OKM
  - Hanna-Mari Pekuri, hallitusneuvos, OKM
  - Päivi Lindberg, yksikön päällikkö, THL
  - Jarmo Kinos, lehtori, Turun yliopisto
  - Eila Estola, professori, Oulun yliopisto
- Valmisteluryhmän tehtävänä on koota ja analysoida työryhmän käyttöön tutkimus- ja arviointitietoa sekä kuvata kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutos- ja kehityssuuntia sekä näiden pohjalta tehdä ehdotuksia työryhmälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Tutkimusseminaari 28.1.2013 ”Tutkimus uutta lakia rakentamassa”

- Tavoitteena
  - kytkeä tutkimus ja yliopistojen näkemykset mukaan varhaiskasvatusta koskevan lain uudistamiseen
  - tuoda esiin uusinta varhaiskasvatus- ja kasvatustieteellistä sekä monitieteellistä tutkimustietoa lainsäädännön uudistamistyön tueksi
    - millaisia näkymiä tutkimustiedosta lainsäädännön uudistamiseksi?
    - tutkimustiedon muokkaaminen ja hyödyntäminen lainsäädännön uudistamista palvelevaksi ”käyttötiedoksi”
- Kutsuttuina:
  - Yliopistojen varhaiskasvatuksen professorit, lehtorit ja tutkijat
  - Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän ja valmisteluryhmän jäsenet
  - Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan jäsentahot
- Puhujina:
  - prof. Lasse Lipponen, Helsingin yliopisto
  - prof. Maritta Hännikäinen, Jyväskylän yliopisto
  - prof. Eeva Hujala, Tampereen yliopisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Kuulemiset ja asiantuntijalausunnot

- Lakityöryhmän tahot tuottavat ja organisoivat kirjallisia lausuntoja omien taustaorganisaatioidensa kautta
- Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti lain valmistelun alkuvaiheessa kaksi kuulemistilaisuutta ”*Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö uudistuu*” liittyen varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamiseen
  - 13.2.2013 klo 12.30–16.00 (viranomaistahot)
  - 20.2.2013 klo 12.30-14.45 ja 15.00-16.00 (järjestöt, koulutustahot)
- Kuulemistilaisuudessa käsiteltyjä kysymyksiä
  - *Mistä asioista uudistuvassa lainsäädännössä tulisi säätää ja miten?*
  - *Mitkä ovat perustelut lainsäädäntöön tarvittaville uudistuksille?*
  - *Mitkä ovat esitysten oletetut kustannus- ja muut vaikutukset?*
- Kulttavien tahojen lyhyet puheenvuorot tilaisuuksissa ja lisäksi kannanotoista toimitetut kirjalliset lausunnot
- OKM pyytänyt myös muilta asiantuntijatahoilta kirjallisia lausuntoja/kannanottoja
- Lain valmistelun yhteydessä kuullaan tarvittaessa asiantuntijoita

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

- Mistä asioista keskustellaan osana lain valmistelua?

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Tulevaisuuskuvia...

- Merkittävien muutosten ja murrosten aika juuri nyt!
  - HALLINNONALASIIRTO
  - LAINVALMISTELU
  - KOULUTUSTEN ARVIOINTI
- Toimintakulttuurin ja –ympäristön muutos luo uutta
  - KÄSITTEET
  - OHJAUS
  - RAKENTEELLINEN JA SISÄLLÖLLINEN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI
  - JATKUMOJEN RAKENTAMINEN JA NIVELVAIHEIDEN VAHVISTAMINEN (kasvatuksen jatkumot, yhteistyö eri toimijoiden kesken jne)
- Onko suunta selvä mihin halutaan mennä ja mitä halutaan tulevaisuudessa olla?

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

Kirsi Alila
Projektipäällikkö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Koulutuspolitiikan osasto
Yleissivistävän koulutuksen vastuualue
puh 02953 30365
kirsi.alila@minedu.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet